

ÜNİTE:2 PARSONS SONRASI İŞLEVSELÇİLİKTE GELİŞMELER

ROBERT MERTONUN İŞLEVSELÇİLİĞE KATKILARI

R.Merton yapısal işlevselciliğin en önemli kuramcılarında biridir. Hem yapısal işlevselciliğe katkıda bulunmuş hem de eleştirmiştir.

Metronun İşlevselcilik Anlayışı

İşlevsel analizde Malinowski ve Radcliff-Brown gibi antropologlar tarafından geliştirilen üç temel varsayımı eleştirmiştir.

...Üç Temel Varsayım...

a)toplumun işlevsel birliği: sosyal ve kültürel inanç ve uygulamaların toplum içinde bireyler için olduğu kadar bir bütün olarak toplum içinde işlevsel olduğu varsayımdır. Bu varsayım homojen olan küçük ilkel toplumlarda doğru olabileceğini, büyük ve karmaşık toplumlarda genellenemeyeceğini savunmuştur.

b)evrensel işlevselcilik: toplumsal ve kültürel biçimlerin ve yapıların tamamının olumlu işlevleri olduğu varsayımdır. Merton bütün öğelerin zorunlu olarak olumlu işleve sahip olacakları görüşüne katılmaz.

Bozuk işlevsel(disfonksiyonel):sistemin belirli parçalarının olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir.

İşlevsiz olma(nonfunctional):mevcut sistemle ilişkisiz olan sonuçları ifade eder.

c)işlevsel zorunluluk: bu varsayım toplumun parçalarının olumlu işlevlere sahip olacağını iddia eder. Yani bütün yapıların ve işlevlerin toplum için zorunlu olduğu varsayımı.

Bilim Sosyolojisi

Metron bilim sosyolojinin temelleri atan sosyologdur. Sosyolojiye yaptığı en ön önemli katkılarından birinin yapısal işlevsel yaklaşıma kattığı kavramak. diğerde bilgi ve bilim sosyolojisi alanındaki çalışmalar. bilim sosyoloji ilgili temelinde bilimsel topluluğun üyelerinin toplumsal güçlerden bağımsız ve onlara karşı kayıtsız olmadığını gösterme çabası yer alır.

Modern bilimin işlevsel analizini yapan Merton modern bilime Sanayi Devrimine dek ihtiyaç duyulmadığını ve 17.yy kadar gelişmediğini söyler.Bilim ancak içinde bulunduğu dönemin konsensüsü tarafından desteklendiğinde gelişebilir.

Bilimsel değerler:

Evensellik: bilginin ve bilim insanlarının öznellikten uzak ölçütlere göre değerlendirilmesi.

Paylaşımçılık: bilginin hiçbir bilim insanının mülkiyetinde olamayacağını, bilimsel bilginin ortak olarak sahip olunan bir bilgi olduğunu ifade eder.

Tarafsızlık: bilim insanının çalışmalarında nesnel ve tarafsız olması

Yöntemli şüphecilik: her şeye bilimsel şüphe ile yaklaşabileceği düşüncesidir.

Merton bilimsel topluluğu lekelenmemiş nesnel. tarfsız ve kamu desteği alacak şekilde güvenilir bir toplum olarak betimler.

Orta Boy Kuramlar

Parsons ve Merton arasındaki farklardan biri, Parsons geniş çaplı büyük bir teori yaratmaya çalışır, Merton daha sınırlı orta boy teorilerden yana olmasıdır.

Orta boy kuramlar, toplumsal davranışı ,örgütlenmeyi ,değişmeyi tümünden açıklamayı amaçlayan büyük teorilere karşın küçük hipotezlere odaklanan teoriler olarak tanımlanır.Merton Parsons'ın kullandığını geniş kapsamlı teorik şemaların sosyolojik araştırmalar açısından faydalı olmayacağını düşünmüştür.

Açık İşlev,Gizil İşlev ve Net Denge

Merton bir sosyal olgunun olumlu işlevlerinin mi bozu işlevlerinin mi daha ağır bastığı sorusunu yanıtlayabilmek için net denge kavramını geliştirmiştir.Merton işlevsel analizini farklı düzeylerde yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Açık işlevler: toplumsal davranışın bilinen, beklenen sonucudur, niyet edilen sonuçtur.

Gizil işlevler: toplumsal davranışın bilinmeyen beklenmeyen sonucudur.

Anomi ve Sapma

Merton'a göre kültürel norm ve hedefler bireylerin bu hedeflere ulaşılması için toplum tarafından belirlenen araçlar arasında uçurum olduğu zaman anomiy ortaya çıkar. Kısacası Merton anomiyi sapkın davranışla ilişkilendirir ve kültür ile yapı arasındaki bozuk işlevsel bir sonuç doğurduğunu ve bunun da toplumda sapmaya yol açtığını ileri sürer.

Bireyler açısından adaptasyonlar;

- 1)uyum sağlama: birey kültürel hedefleri kabul eder ve bu hedefe ulaşmak için kurumsallaşmış araçları aracı olarak kabul eder.
- 2)yenilik getirme: kültürel hedefler benimsenir, fakat bu hedeflere ulaşmak için kurumsallaşmış araçlar benimsenmez.
- 3)kuralcı olma: hedefler ulaşmak mümkün görünmüyorsa hedefler değiştirilir.
- 4)vazgeçme: birey hem hedefi hem de kurumsallaşmış araçları reddeder.
- 5)başkaldırma: kültürel hedefleri ve kurumsallaşmış araçları redderek yerine yeni hedefler koyması.

İŞLEVSELÇİLİĞE KATKIDA BULUNAN DİĞER DÜŞÜNÜRLER Kingsley Davis ve Wilbert More

Her ikisi de işlevselci açıdan tabakalamayı bütün toplumsal sistemlerde gerekli kılan evrensel gerekliliklerin ne olduğunu açıklamaya çalışmışlardır.toplumsal tabakalaşmayı gerekli kılan işlevsel zorunluluk,etkili rol tahsisi ve performansınıdır. Toplumsal tabakalaşmayı şu şekilde açıklamışlardır; en becerikli ve en yetenekli olanların en önemli görevlere yönelmesini sağlamak için hem yüksek ücretler gibi maddi hem de saygınlık,statü gibi manevi birtakım teşvik ve ödüller sunulmalıdır.

Kai Erikson

İşlevselciliğin en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilir.özellikle sapma ve sapkın davranışlarla ilgilenmiştir.ABD de 17. yy da yaşamış Püriten topluluğunda farklı zamanlarda yaşanan üç suç dalgasını yapısal işlevsel açıdan incelemiştir.Erikson belirli toplumda insan davranışının ahlaki sınırlarının neler olduğunu saptamanın yolunun sapkın davranışların ve grubun sapkın davranışlara tepkisinin incelenmesi olduğunu düşünmektedir.

Neil Smelser

Smelser sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve tarih alanında disiplinli araştırmalar yapmıştır.Smelser'in sosyolojiye katkısı,toplumsal gerçekliğin somut olarak birbirlerine bağlı olan özerk analitik düzeylerde ayrıştırılması gerektiğini ileri sürmüştür.Diğer katkısı,toplumsal yapının hiçbir koşul altında toplumsal süreçlerin,toplumsal hareketlerin ve toplumsal değişimin analizinden ayrılamayacağını savunmuştur.Smelser yapısalcı bakış açısı ile toplumsal değişme konusuna odaklanmıştır.Smelser genelliği ve sentezlemeyi en önemli bilimsel amaçlar olarak benimsemiş ve kullanışlı olduğu bilinen,kabul edilmiş olan yaklaşımların bir sentezine dayanan yeni bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Yeni-İşlevselcilik(Neofunctionalism)

Parsons'un yapısal işlevselciliğine karşı artan ilgi sonucu geliştirilmiştir.1960'lardan sonra popülerliğini yitirmiş olsa da 1980'lerin ortasından itibaren bazı sosyologlar yapısal işlevselciliği

güçlendirmeye canlandırmaya çakışmışlardır. Yeni işlevselcilik, yapısal işlevselciliğin eleştirel yönlerini ve davranışsal yönlerini daha güçlü olan diğer bazı teorilerle birleştirmeye çalışan melez bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır.

Yeni işlevselcilik ilk önce Almanya da Luhmann ve Habermas'ın çalışmalarıyla doğdu, daha sonra ABD'de Alexander'ın çalışmalarıyla geliştiği kabul edilmektedir.

Niklas Luhmann

İşlevselciliğe önemli katkılarda bulunanlardan birisidir Parsons'ın öğrencisi ve yeni işlevselciliğin kurucuları arasında yer alır. Parsons'ın son dönem çalışmalarını ele almış yapısal işlevselcilikle genel sistem teorisinin bazı öğelerini birleştirerek yeni bir yaklaşım geliştirmeye çalışmış ve yeni işlevselciliğe katkıda bulunmuştur.

Luhmann Parsons'ın kuramlarını 2 açıdan eleştirir.

1)kendine referanslı olmaması ve koşullara bağlı olarak değişebilirliği, durumsallığı kabul etmemesi nedeniyle eleştirmektedir.

2)durumsallığı, yani koşullara bağlı olarak değişebilirliği kabul etmemesi.

Luhmann modern toplumda bireysel aktörlerin seçebilecekleri çok sayıda iletişim ve eylem seçeneği olduğunu ileri sürmektedir. İletişim kurmayan bireyler toplum açısından anlamsızdır, toplum ancak bireylerin iletişim kurmasıyla oluşur. Luhmann'ın işlevselcilik anlayışı çeşitli açılardan eleştirilmiştir.

Jeffrey Alexander

Yeni işlevsellikle ilgili ABD 'de yapılan çalışmalarla en öne çıkan isimdir. Parsonsun teorisi hala etkili olduğunu belirtmiştir. Yapısal işlevselci teorin güçlendirilmesi için bu teoriye çatışma ve özel anlam kavramların dahil edilmesi ve sistem bütünleşmesi, allt sistemlerin yorumlanması ve denge gibi kavranların verili olarak kabul edilmesi, sorgulamaya açık eğilimler olarak görülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Alexander yeni işlevselciliğin sadece yapısal işlevselciliğin bir revizyonu ya da Olgunlaştırılması olmadığını düşünür, bu yeni yaklaşım, yapısal işlevselciliğin kurucusu olan parson'dan farklılaşp uzaklaşmasını ve başka teorilerle zenginleşmesini sağlayacak bir yeniden inşa sürecidir.

Alexander yeni işlevselciliğin temel yönelimleri şöyle açıklar

- Toplumu birbirleriyle belirli bir desen içinde etkileşim olarak çeşitli parçalardan oluşturduğu bir yapı olarak görür.
- Toplumsal düzenin makro düzeyde eyleme ve düzene eğit ağırlık vermesini savunur.
- Sistemlerin amprik gerçeklerle kıyaslanması gerektiğini savunur.
- Kültür, yapısal işlevselcilikte olduğundan daha etkin bir şekilde kavramsallaştırılmaktadır.
- Toplumsal değişmeyi sosyal kültürel ve kişilik sistemleri içinde farklılaşma süreci olarak ele alır.
- Sosyolojik analizin diğer düzeylerden bağımsız olması gerektiğini savunur.

ÜNİTE SON